

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΗΝ ΙΩΝΙΑ

Αλικαρνασό (Bodrum), Δίδυμα, Μίλητο, Πριήνη, Κουσάντασι, Κιρκιντζέ, Τσεσμέ (σε ασύνδετο σχήμα)

Αυτό είναι το δεύτερο οδοιπορικό μου (φωτο 1) στην Τουρκία. Το προηγούμενο (που έχω γράψει και άρθρο) ήταν στην Καππαδοκία. Όπως και τότε θα εστιάσω στις εντυπώσεις μου στα μνημεία και τον τρόπο που οι Τούρκοι χειρίζονται τον τουρισμό τους -ο οποίος έχει ανοδική πορεία- με την ελπίδα να πάρουμε και εμείς ορισμένα θετικά του.

Η χώρα είναι σε ανάπτυξη και, σαν συνέπεια, έχει αισθητή διαφορά από την τελευταία φορά (πριν τρία χρόνια) που την επισκέφτηκα.

Έχουν μακροχρόνιο προγραμματισμό σε όλα, εκτός της εξωτερικής πολιτικής. Τώρα υπάρχουν πλήθος ανακαινίσεων στα Ελληνικά και Ρωμικά μνημεία καθώς επίσης και στις Ελληνικές εκκλησίες τις οποίες κάνουν μου-

Σε αμε με τσουχητή είσοδο.

Ο Τούρκος Ξεναγός μας, με εκπαίδευση σε σχολή για τέσσερα χρόνια, πολύ καλά ενημερωμένος και πολύ προσεκτικός-σε άψογα ελληνικά-έδινε έμφαση στα αρχαία ρωμικά μνημεία και λιγότερο στα Ελληνικά... Αυτό, κατά την γνώμη μου, είναι Τουρκική προπαγάνδα να μειώνουν τα αρχαία Ελληνικά μνημεία και γενικά καθετί Ελληνικό (όχι όλοι αλλά κατά πλειοψηφία).

Ο Αλή λοιπόν, ο Ξεναγός μας, είπε ότι τουλάχιστον οι μισοί τουρίστες που επισκέπτονται την Τουρκία πάνε για τα (δικά μας) αρχαία μνημεία. Οι Τούρκοι το έχουν αντιληφθεί και για αυτό τα ανακαινίζουν και κάνουν επισκευές, ειδικά στην Ιωνία που είναι γεμάτη από αρχαία.

Φύγαμε από τη Χίο μέσω Τσεσμέ. Ο Τσεσμέ (απέναντι από την Χίο) μόλις πριν δύο δεκαετίες ήταν ένα χωριουδάκι με μπακάλικα που είχαν χύμα προϊόντα, φασόλια, φακές αρκετά βρώμικος κ.λ.π. και παλιούς δρόμους προς τη Σμύρνη. Τώρα όλη η διαδρομή (600 χιλιόμετρα περίπου) που κάναμε, από Τσεσμέ μέχρι Μαμαριίδα (απέναντι από την Ρόδο), ήταν αυτοκινητόδρομοι διπλής κατευθύνσεως! Μόνο 50 χιλιόμετρα ήταν μονής κατευθύνσεως και είναι υπό κατασκευή.

Μια αρχαία πόλη που με εντυπωσίασε είναι η **Αρχαία Πριήνη**, από τις πανάρχαιες Ιωνικές πόλεις όπου υπάρχει ο «Ναός της Πολιάδος», το αρχαίο θέατρο που διατηρείται σε καλή κατάσταση καθώς και τμήματα από τα πολυτελή σπίτια της πόλης. Η **αρχαία Πριήνη** έχει ανακαλυφθεί πρόσφατα για αυτό δεν γνώριζα -τουλάχιστον εγώ- την ύπαρξή της. Είναι υπό ανακαίνιση.

Οι **Ίωνες** ήταν ένα από τα τέσσερα αρχαία φύλα

(τα άλλα είναι οι **Αχαιοί**, οι **Αιολείς** και οι **Δωριείς**) και ήταν εγκατεστημένοι κυρίως στην Αττική, τα νησιά του Αιγαίου (εκτός από την Λέσβο, τη Ρόδο και την Τένεδο) και στη Μικρά Ασία στην περιοχή που ονομάζεται **Ιωνία**.

Σπουδαίες πόλεις της περιοχής που επισκεφτήκαμε είναι η **Μίλητος** και η **Έφεσος** οι οποίες δεν ήταν μόνο εμπορικά κέντρα αλλά και φιλοσοφικά κέντρα, **όσον αφορά τη σκέψη πάνω στον φυσικό κόσμο**. Με βάση αυτή τη σκέψη δημιούργησαν υποθέσεις που εξηγούσαν τα φυσικά φαινόμενα χωρίς να αποδίδεται το **αίτιο τους σε Θεία όπως γινόταν τότε**. Οι υποθέσεις αυτές διαχέονταν από έρευνα και προσωπικές εμπειρίες. Οι εκπρόσωποι αυτού του κινήματος λέγονταν «φυσικοί» ή «φυσιολόγοι». Κύριος εκπρόσωπός του ήταν ο **Θαλής ο Μιλήσιος** ο οποίος ήταν και ένας από τους Επτά Σοφούς της αρχαίας Ελλάδος, και ο λεγόμενος «σκοτεινός» φιλόσοφος Ηράκλειτος από την Έφεσο.

Η **Μίλητος** ήταν το σημαντικότερο λιμάνι της Ιωνίας, στον αρχαιολογικό χώρο. Δεσπόζει το Αρχαίο Θέατρο που είναι πολύ καλοδιατηρημένο, οι Αγορές και οι Θέρμες της Φαυστίνας.

Στα **Δίδυμα** βρίσκεται το εντυπωσιακότερο από τα αρχαία μνημεία της Μικράς Ασίας και του Αιγαίου: το περίφημο **Διδυμείο** (ιερός ναός της Μιλήτου) η οποία ήταν μία από τις 12 πόλεις της Ιωνίας. Ο ναός των **Διδύμων** στη **Μίλητο** είναι ιδιόμορφος και **τεράστιος**. Δεν έχει στέγη και διαθέτει δύο σειρές από κίονες (21 τον αριθμό) και δώδεκα στα πλάγια.

Από τα πιο σημαντικά αρχαία ναϊκά οικοδομήματα της **Ιωνίας** ήταν το **Ηραίον** της Σάμου και το **Αρτεμίσιο** της Εφέσου.

Οι Τούρκοι είναι πολύ business oriented. Π.χ., στο Τσεσμέ παρκάραμε στο προαύλιο ενός σχολείου που βρισκόταν στο κέντρο της πόλης και τα Σαββατοκύριακα ή όταν δεν λειτουργεί το σχολείο έχουν κάνει επιχειρήση πάρκινγκ και μαζεύουν χρήματα που εισπράττει το σχολείο για τις ανάγκες του...

Ο Ναός του **Αγίου Χαλαλάρμους** στον **Τσεσμέ** (φωτο 3, 4) έχει γίνει τζαμί, έχουν βάψει όλες τις εικονογραφίες που ήταν στους τοίχους και έχουν αφήσει μόνο εκείνες που βρίσκονται πιο ψηλά. Έχουν ανακαινίσει δυστυχώς τον χώρο του ιερού που είναι υπερυψωμένος και κάνουν μάλλον θεατρικές παραστάσεις. Πίσω από την μπογιά διακρίνει κανείς τις παλιές βυζαντινές τοιχογραφίες.

Φωτιές δεν είδαμε, μόνο σε ένα σημείο υπήρξε μια καμένη περιοχή περιορισμένης έκτασης.

Τώρα θα φτιάξουν και την Παναγία του Σουμελά.

Η πιο περιποιημένη πόλη που είδαμε είναι η **Μαμαριίδα**, απέναντι από τη Ρόδο, με ωραία σπίτια, βίλες, ωραίους δρόμους και πολύ πράσινο.

Η **Αλικαρνασσός** (Bodrum όπως το λένε) είναι το κέντρο του τουρισμού με πολλά μικρά ξενοδοχεία και νοικοκυριάζομενα δωμάτια. Η πόλη δεν έχει τίποτα το ιδιαίτερο, όλα τα σπίτια είναι άσπρα (είδαμε και ένα πολύ κυριλέ ξενοδοχείο) και η πυκνή δόμηση μοιάζει πολύ με το κομμάτι της Ρόδου που φτιάχτηκε κυρίως από τους πρόσφυγες του Κονγκό.

Στην **Αλικαρνασσό** δεσπόζει το **Κάστρο του Αγίου Πέτρου**, ένα από τα πιο ισχυρά και καλοδιατηρημένα κάστρα του Αιγαίου που διαθέτει μουσείο Υποθαλάσσιας Αρχαιολογίας. Επίσης στην Αλικαρνασσό είναι το περίφημο **Μαουσολείο** της πόλης, ένα θαυμαστό ταφικό μνημείο και γνωστό ως **ένα από τα επτά θαύματα του Κόσμου**.

Στην **Αλικαρνασσό** υπάρχουν δύο προβλήτες, σαν δύο μεγάλοι αυτοκινητόδρομοι μέσα στην θάλασσα (Φωτο 6), που έρχονται μεγάλα κρουαζιερόπλοια (έχει πολύ ανεπτυγμένο των τουρισμό των κρουαζιερόπλοιων) και πλευρίζουν εκεί (φώτο). Τέτοια χρειάζομαστε και εμείς για τα νησιά μας.

Αυτές οι προβλήτες δεν είναι πολύ ακριβές εξυπηρετούν όμως θαυμάσια τα κρουαζιερόπλοια. Λένε μάλιστα ότι θα φτιάξουν μια ίδια προβλήτα και στον Τσεσμέ ποντάροντας να φέρνουν τους τουρίστες, σε ημερήσιες κρουαζιέρες, στην Χίο.

Ανεξάρτητα από τις διαχρονικές διαφορές που έχουμε με τους Τούρκους πιστεύω ότι μία ειλικρινή συνεργασία θα βοηθήσει και τις δύο χώρες. «Καλύτερα να έχεις αναπτυσσόμενους γείτονες παρά φτωχούς και υπανάπτυχτους», παρατήρησε κάποιος Έλληνας συνταξιούχος, διότι αυτό συμβάλλει και στην δική μας ανάπτυξη.

Πρέπει και εμείς να δώσουμε μεγάλη σημασία στον θαλάσσιο τουρισμό να φτιάξουμε και άλλες μαρίνες και λιμάνια. Ιδιαίτερα τώρα που έχει αρχίσει έντονα η αντίστροφη μέτρηση του τουρισμού και πολλοί Τούρκοι επισκέπτονται τα νησιά μας έχοντας ραγδαία αύξηση! Εμείς έχουμε τρομερή ποιότητα, ειδικά τα νησιά μας είναι πανέμορφα και αχτύπητα!... Οργάνωση χρειάζομαστε. Εκείνη η μαρίνα της Χίου έχει μείνει υπό κατασκευή

για πολλά χρόνια, μία προβλήτα χρειάζεται και η Χίος, όπως επίσης και η επέκταση του αεροδρομίου που για 300 μέτρα περίπου δεν μπορούν να προσγειωθούν μεγάλα αεροπλάνα για charter flights.

Κάποια συγγενής μου είναι προϊστάμενη στις αεροπορικές εταιρίες ανά την Ελλάδα και μου λέει ότι το κόστος της αεροπορικής των έργων τις περισσότερες φορές υπερβαίνει το κόστος του έργου... Με αυτές τις ελληνικές ήττες πως θα έχουμε ανάπτυξη. Αυτά πρέπει να αλλάξουν...

Η **Έφεσος**, ήταν για 1.000 χρόνια η μεγαλούπολη του αρχαίου κόσμου και η πρωτεύουσα του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας. Πρόκειται για το πιο καλοδιατηρημένο και από τους πιο πολυσύχναστους αρχαιολογικούς χώρους της Τουρκίας, με πολλά μνημεία όπως: την βιβλιοθήκη του Κέλσου, το αρχαίο θέατρο της αγοράς (Φωτο 2), τα λουτρά, το ναό της Αρτέμιδος κ.α. Πρόσφατα ανακάλυψαν έναν πολύ καλά διατηρημένο παλιό οικισμό (Φωτο 5, ακόμα γίνονται ανασκαφές) τον οποίο τον έχουν καλύψει με ειδική κατασκευή. Οι εργασίες γίνονται από Αυστριακούς και έχουν ειδικό ειστήριο για την επίσκεψη. Ο οικισμός είναι πολύ μεγάλος και σώζονται αρκετά διαμορφωμένα ερείπια (φώτο).

Επίσης επισκεφτήκαμε και το χωριό **Σιριντζέ** (Κιρκιντζές), το χωριό της **Διδώς Σωτηρίου**, το οποίο έχει διατηρήσει ανέπαφη την παραδοσιακή αρχιτεκτονική του και το οποίο προβάλλουν πάρα πολύ οι Τούρκοι. Δεν είναι τίποτα το εντυπωσιακό, καμία σχέση με τα μεσαιωνικά χωριά τα δικά μας, π.χ. στη Χίο: **Πυργί, Μεστά, Όλυμποι ή Ανάβαστο** που είναι τα πιο διατηρημένα χωριά-κάστρα του μεσαίωνα και όμως λίγος κόσμος το γνωρίζει και τα επισκέπτεται, που σημαίνει δεν υπάρχει καλή προβολή. Αν συγκρίνουμε το κάστρο της Χίου (το μόνο κατοικημένο κάστρο) τα τείχη του, τις πόρτες του, το μέγεθός του, δεν έχουν καμία σχέση με το κάστρο της Αλικαρνασσού το οποίο όμως είναι φτιαγμένο, επισκευασμένο, φωτισμένο και πεντακάθαρο. Σε εμάς (στη Χίο) βλέπω τώρα ότι απαγόρευσαν το παρκάρισμα γύρω από το κάστρο που ήταν η παλιά τάφος και θα το αναμορφώσουν. Για να δούμε...

Ένα άλλο χαρακτηριστικό που παρατήρησα είναι η **σημαιοκρατία**. Παντού ανεμίζει η τουρκική σημαία, ακόμη και στις κορυφές των ψηλών βουνών

και φυσικά στο άγαλμα του **Κεμάλ**.

Οι Ιωνικές πόλεις ήταν ανεξάρτητες, οι Έλληνες ανέκαθεν μπορούσαν να καταφέρουν τα πάντα εκτός από το να συμβιώνουν αρμονικά μεταξύ τους. Οι Τούρκοι, ως γνωστόν, είναι Μωαμεθανοί και η θρησκεία αυτή τους βοήθησε να αναπτύξουν την αυτοκρατορία τους, όπως και τους Άραβες που ήταν νομάδες και υπό τον Μωάμεθ έγιναν και αυτοί αυτοκρατορία και έφτασαν μέχρι την Ιαπωνία. Παρόλο που ο «Κεμαλισμός» πολέμησε τη θρησκεία και αυτές τις αντιλήψεις ακόμα το θρησκευτικό συναίσθημα παραμένει πολύ ανεπτυγμένο ειδικά με την άνοδο του Ισλαμικού κόμματος.

Η λέξη υποταγή στα αραβικά σημαίνει **Ισλάμ** και αυτό το όνομα διάλεξε ο Μωάμεθ για την διδασκαλία τους. Πρέπει να αγωνιστούν με αυτή τη διδασκαλία και να νικήσουν και ο γενναίος πολεμιστής που πέφτει στη μάχη για αυτή την πίστη, για τον Αλλάχ (Θεό) και τον προφήτη, πάει κατευθείαν στον Παράδεισο (περιέγραφε ωραία τον παράδεισο) ενώ ο δειλός πάει στην κόλαση... Σε αυτό οφείλεται κυρίως κατά τη γνώμη μου η ραγδαία ανάπτυξη του Ισλαμισμού.

Μου έκανε εντύπωση ότι επισκεφτήκαμε την Τουρκία στην περίοδο της νηστείας του Ραμαζανιού. Ρώτησα τα γκαρσόνια αν νηστεύουν και πολλοί μου είπαν «ναί», όμως είδα αρκετούς να τρώνε και να πίνουν...

Ο Κεμαλισμός είναι βαθιά ριζωμένος στην Τουρκία και κατά την γνώμη μου δύσκολα θα αναπτυχθεί περαιτέρω ο ισλαμισμός, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι οι Τούρκοι μορφώνονται και η μόρφωση σκοτώνει τις υπερβολές. Πρόσφατα αυξήθηκε η υποχρεωτική φοίτηση στα σχολεία. Ο Ξεναγός μας είπε ότι υπάρχουν 149 Πανεπιστήμια εκ των οποίων τα 49 είναι ιδιωτικά! (Εμείς και εκεί έχουμε κωλύσει με το σύνταγμα...). Για εμένα δεν έχει σημασία πως μορφώνεται σημασία έχει το αποτέλεσμα. Μορφωμένος λαός είναι το σημαντικότερο έστω κι αν οι απόφοιτοι δεν βρίσκουν άμεσα δουλειά. Ένας μορφωμένος άνθρωπος μπορεί να κάνει οποιαδήποτε δουλειά όχι όμως και το αντίθετο, ακόμα και ένας μορφωμένος αγρότης αποδίδει καλύτερα.

Ο τουρισμός θέλει καθαριότητα, χαμογελαστά πρόσωπα, εξυπηρέτηση, οργανωμένες υπηρεσίες και λογικές τιμές και οι Τούρκοι έχουν εστιάσει την προσοχή τους σε αυτά, ειδικά στα παράλια.

Παλιά είχα διαβάσει ένα χρονογράφημα του αείμνηστου **Ψαθά** που ήταν μία ανοικτή επιστολή προς τον Πρωθυπουργό της χώρας:

«Κύριε Πρωθυπουργέ, έγραφε, διορίστε και έναν υπουργό καθαριότητας ειδικό για τις τουαλέτες και τους δρόμους...»

Εκείνη την εποχή η κατάσταση ήταν δράμα, έχει γίνει μια κάποια πρόοδος αλλά ακόμα οι δρόμοι μας και οι τουαλέτες χρειάζονται πολύ δουλειά... Αρκεί να περπατήσει κανείς στην Ακτή Μιαούλη, που κάθε χρόνο έρχονται περίπου 800 κρουαζιερόπλοια, για να δει ότι οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια είναι γεμάτα σκουπίδια γόπες, χαρτιά, μπουκάλια και πολλά άλλα... Αμφιβάλλω αν καθαρίζονται έστω και μία φορά την εβδομάδα... Ντροπή στις δημοτικές αρχές. Τουλάχιστον αυτούς τους πολυσύχναστους δρόμους πρέπει να τους καθαρίζουν επιμελώς και καθημερινά. Μήπως λοιπόν (όπως έγραφε ο Ψαθάς) χρειάζομαστε και τώρα έναν τέτοιο υπουργό; Ας παραδειγματιστούμε από την **Κωνσταντινούπολη** που ήταν από τις πιο βρώμικες πόλεις, μέχρι πρόσφατα, και έχει γίνει πολύ καθαρή πλέον.

Πρόσφατα πήγα στη Σίφνο, φανταστική καθαριότητα, ακόμα και οι δημόσιες τουαλέτες έμοιαζαν με τουαλέτες ξενοδοχείου πέντε αστέρων. Οι άνθρωποι εκεί έχουν πιάσει το νόημα, προτείνω να γίνει ένα συνέδριο των δημάρχων στην Σίφνο, ειδικά για τους δημάρχους του Ανατολικού Αιγαίου για να δουν και να συζητήσουν πώς αυτοί κατορθώνουν να έχουν την πόλη τους καθαρή σαν φαρμακείο.

Σε ό,τι προανέφερα στη Σίφνο υπάρχει ένας τεράστιος καλοφτιαγμένος αρχαιολογικός χώρος, που είναι στην περιοχή της εκκλησίας του Αγίου Ανδρέα. Δυστυχώς και εκεί πήγαμε κατά σύμπτωση. Αν το είχαν αυτό οι Τούρκοι θα είχαν γεμίσει παντού με αφίσες του αρχαιολογικού χώρου... Το ίδιο συμβαίνει και στον Εμπορικό της Χίου...

Όπως προανέφερα ο **υγιής και καλοπροαίρετος ανταγωνισμός βοηθά πολύ** και εμείς πρέπει να πάρουμε τα θετικά και να προσπαθήσουμε όλοι, αυτό σίγουρα θα βοηθήσει και την κρίση...

